

Sustainable
Culture
Toolkit

Sustainable
Culture
Toolkit

Sustainable
Culture
Toolkit

Auteurs:

Ewa Chomicka, Anna Czaban, Joanna Nuckowska (Culture for Climate)

Coördinatie:

Nowy Teatr in Warsaw (Edyta Ołdak, Urszula Kropiweiec)

Samenwerking:

Athens Epidaurus Festival, Théâtre de Liège, Organisation Earth

Vertaling:

Charlotte Pothuizen

Grafisch ontwerp:

Renata Motyka

Gefinancierd door de Europese Unie. De hier geuite ideeën en meningen komen echter uitsluitend voor rekening van de auteur(s) en geven niet noodzakelijkerwijs die van de Europese Unie of het Europese Uitvoerende Agentschap onderwijs en cultuur (EACEA) weer. Noch de Europese Unie, noch het EACEA kan ervoor aansprakelijk worden gesteld.

**Funded by
the European Union**

Partner

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING

GREEN TEAM

DUURZAAM ONTWERP

MILIEU-ETHIEK VOOR WERK EN SAMENWERKING

DUURZAAM TONEEL: MATERIALEN

DUURZAAM TONEEL: APPARATUUR

REIZEN EN VERVOER

EEN DUURZAME KEUKEN

EEN GROEN KANTOOR

GOEDE PRAKTIJKEN OP HET GEBIED VAN WELZIJN

GROENE VERHALEN

HET GEBOUW

DE OMGEVING

HET METEN VAN DE CO₂-VOETAFDRIJF

INLEIDING

Theater heeft, net als andere activiteiten in de kunsten- en cultuursector, een impact op het milieu. De wereldwijde klimaatcrisis is een uitdaging voor en verantwoordelijkheid van ons allemaal. Theaters kunnen, net als andere, vergelijkbare instellingen met een groot bereik en een grote impact, platforms van onschatbare waarde worden voor het verspreiden van kennis en het creëren van bewustzijn en de juiste houding – zowel bij de mensen die er werken, bij samenwerkende organisaties als bij het publiek. Ze kunnen een gidsrol vervullen op het gebied van het in de praktijk brengen van zorg en aandacht voor het lokale ecosysteem, maar ook op het gebied van educatie over de gevolgen van het antropoceen voor het klimaat. Het invoeren van milieuvriendelijke prioriteiten in de missies, programma's en dagelijkse productieprocessen van theaters is vandaag de dag ons gemeenschappelijke doel.

De online gids *Sustainable Culture Toolkit* stimuleert het uitwisselen van ervaringen en inspiratie, en geeft theatermakers de ruimte om van elkaar te leren. Het is het resultaat van de samenwerking tussen Europese theaters in het kader van het project en is te raadplegen in vijf talen: Pools, Engels, Grieks, Frans en Nederlands. De gids geeft universele tips en voorbeelden van milieubewuste praktijken die werken en ongeacht de context geïmplementeerd kunnen worden in het leven van een theater/theaterproject. Wat deze publicatie onderscheidt is de pragmatische en beknopte aard, die het opzetten van duurzame strategieën voor theaters kan vereenvoudigen. De gids bevat enerzijds de interessantste en meest recente, en anderzijds de meest toegankelijke en betaalbare voorbeelden uit theaters en van theaterfestivals in Europa. Ook in de visuele vorm, die refereert aan de esthetiek van theateraffiches, proberen we een vereenvoudigde interpretatie te geven van complexe processen, zodat de lay-out het zich eigen maken ervan ondersteunt.

Als de makers van dit handboek willen we in het bijzonder aandacht besteden aan de ethische aspecten van transitie – de zorg voor het natuurlijke ecosysteem moet zich vertalen in zorg voor een duurzaam werkecosysteem. Het is belangrijk dat veranderingen en het doorbreken van oude gewoonten geleidelijk en strategisch worden ingevoerd (kleine maar toch grote stappen), waarbij rekening wordt gehouden met de middelen (mens, tijd, materieel). Door complexe processen systematisch te monitoren en deze te evalueren, kan kennis worden opgedaan en kunnen verdere acties beter worden gepland, met zorg voor zowel de planeet als de medewerkers van de kunsten- en cultuursector.

Theaters voor het klimaat – samen kunnen we het beter, en meer doen!

GREEN TEAM

BEKNOPT DEFINITIE

Een groep mensen die binnen een organisatie/project verantwoordelijk is voor milieubeleid.

AANPAK

Betrek er een zo breed mogelijke groep medewerkers bij.

Zorg voor steun van het bestuur voor de activiteiten van het "green team".

Breng de milieubewuste activiteiten tot nu toe in **kaart**.

Stem je plannen goed af – denk breed, maar begin met kleine stappen.

Focus op hetgeen waarop je invloed hebt.

Plan met het team de werkmethoden en rollen binnen het project.

Ontwikkel de competenties van het team, zorg voor een cursusprogramma.

Communiceer intern en extern over de doelen en activiteiten van het green team.

Hou toezicht op de ingevoerde veranderingen.

Creëer allianties met andere organisaties.

Waardeer jezelf en anderen – jullie zijn onderdeel van een belangrijke transitie!

LET OP!

Green teams ontstaan vaak als bottom-up werknemersinitiatieven. Voor het welzijn van de betrokkenen moeten hun activiteiten deel uit gaan maken van de professionele taken die ze met hun werkgever overeenkomen.

TIP

TIP

TIP

Het is goed om soms even afstand te nemen van documenten en computers! Integreer het gezamenlijk verkennen van de natuur om jullie heen in de activiteiten van je team. Vergeet niet dat twee uur per week in de natuur onze gezondheid en ons welzijn aanzienlijk verbetert.

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→

Pilots zijn een geweldige manier om ideeën uit te testen en de eerste gegevens te verzamelen. Als er uitdagingen zijn, ontnemt dat jullie niet je enthousiasme!

→

Het is nuttig om een paar van de belangrijkste gebieden van uitstoot in het theater aan te wijzen en te beginnen met 2-3 initiatieven die gemakkelijk te managen zijn en die zullen bijdragen aan het oplossen van de belangrijkste problemen.

→

Het is een goed idee om op verschillende gebieden een leider aan te wijzen (bijv. theatertechniek, reizen en vervoer, catering, enz.) zodat de verantwoordelijkheid voor de transitieprocessen niet bij één persoon ligt.

GREEN TEAM

– VOORBEELDEN

Nowy Teatr (Warschau, Polen)

Nowy Teatr maakt deel uit van het landelijke initiatief Cultuur voor Klimaat (Kultura dla Klimatu). In 2021 heeft het een Green Team opgericht dat bestaat uit medewerkers van de instelling. Het Green Team implementeert ecologische veranderingen door middel van onder andere kunsttools en workshops voor het publiek en het theatergezelschap. Enkele van de initiatieven zijn: hergebruik van materialen en decors, het gebruik van gerecycled papier, less waste-oplossingen in de grimeruimtes en het aanmoedigen van het publiek om met het openbaar vervoer en de fiets naar het theater te komen.

Lees meer: [Green Team binnen Nowy Teatr](#)

National Theatre of Scotland (Glasgow, Groot-Brittannië)

Bij het National Theatre of Scotland is duurzame ontwikkeling belangrijk op meerdere niveaus: bij het werken met artiesten, het publiek en organisaties. Groene activiteiten worden hier ontwikkeld op basis van het idee van gedeelde verantwoordelijkheid. Het Green Team bestaat hier uit Green Leaders (Groene leiders) die verschillende afdelingen vertegenwoordigen, maar ook uit mensen van het bestuur. De Green Leaders zijn actief op alle gebieden: van programmering, partnerschappen en productie, tot infrastructuurkwesties, procedures en milieumonitoring. Het team heeft ook een *green action plan* voor de instelling ontwikkeld.

Lees meer: [Green Team bij het National Theatre of Scotland](#)

Theatertreffen (Berlijn, Duitsland)

Sinds 2021 werkt festival Theatertreffen aan een netwerk van Groene Ambassadeurs in het theaterveld met het ontwikkelen van het Forum voor Ecologische Duurzame Ontwikkeling. De begunstigden van de activiteiten van het Forum zijn mensen van theaters en productiehuisen die tijdens het festival genomineerd zijn voor prijzen. Ze nemen deel aan netwerkevenementen en workshops, bespreken de uitdagingen van het vergroenen van theateractiviteiten en ontwikkelen samen duurzame projecten en strategieën.

Lees meer: [Groene ambassadeurs bij Theatertreffen](#)

DUURZAAM ONTWERP

Cradle-to-cradle design (ook wel C2C of regeneratief ontwerp genoemd) is een manier van werken die is gebaseerd op de processen in de natuur, waarbij men uitgaat van het hergebruik van materialen en het optimale gebruik van voorzieningen.

Breng je infrastructuur, materialen en personeel **in kaart**.

Plan het productieproces van een evenement, verdeel het in fasen.

Verminder de hoeveelheid materialen voor decorbouw of de infrastructuur van een tentoonstelling.

Kies materialen en apparatuur met multifunctionele toepassingen.

AANPAK

Vermijd materialen die moeilijk te recyclen zijn.

Kies voor producten en diensten met een ecologisch certificaat.

Huur elektronische apparatuur van andere organisaties in plaats van deze aan te schaffen.

Laat andere organisaties gebruik maken van je apparatuur.

Verkort toeleveringsketens en kies voor diensten en producten van lokale fabrikanten en leveranciers.

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→ Maak een lijst van de taken die deel uitmaken van het productieproces van het evenement – waarbij in elke fase de impact op het milieu wordt geminimaliseerd met behulp van het 3xR-filter (*reduce, reuse, recycle*).

→ Investeer tijd en energie in het ontwikkelen van een catalogus van de materialen binnen de instelling, die toegankelijk is voor de hele organisatie en up-to-date wordt gehouden. Dit zal de aankoop van onnodige items beperken.

→ Moedig ontwerpers aan om de uitgangspunten voor duurzaam ontwerp te implementeren. Door er al in de conceptfase rekening mee te houden, zullen die het project ecologisch coherent maken.

LET OP!

Duurzaam ontwerp gaat ook over economisch ontwerp, wat veel niet-gesubsidieerde culturele instellingen in het bloed zit.

Investeer in mensen. In plaats van in dure theatervormgeving kun je beter geld steken in fatsoenlijke lonen voor personeel, vooral voor degenen die werk doen dat onzichtbaar is voor het publiek. Dit zal hun motivatie versterken en een betekenisvol gebaar zijn tegen de onzekere arbeidsomstandigheden en lonen in de cultuurbranche.

DUURZAAM ONTWERP – VOORBEELDEN

***Feral Monster*, National Theatre Wales (Cardiff, Groot-Brittannië)**

National Theatre Wales beschrijft aan de hand van de voorstelling *Feral Monster* hoe zij de uitgangspunten voor duurzame productie hebben kunnen implementeren. Ze gingen ervan uit dat ze 50% van de materialen zouden hergebruiken en dat 65% herbruikbaar zou zijn. Ze zijn erin geslaagd om veel meer te bereiken – 66% van de materialen was al eerder gebruikt en 80% vond een toepassing in de toekomst. Dit zou niet mogelijk zijn geweest als ontwerper Cary Evans niet vanaf de conceptfase bij het project betrokken was geweest. Zoals ze opmerken is een van de voordelen van gebruikte materialen en rekwisieten dat ze een geschiedenis hebben; in de beschrijving noemen ze er enkele van.

[Lees meer](#)

***Your Palaces Are Empty*, Hans Otto Theater (Potsdam, Duitsland)**

Het stuk gaat in op de klimaatcrisis, en de productie is klimaatneutraal verklaard in het kader van het proefproject Zero Fund, dat mede werd gefinancierd door de Duitse regering. De organisatoren melden: "Er is geen enkel aspect van het creatieproces van de voorstelling overgeslagen. Van de verlichting (overstap op ledlampen) tot het beperken van reizen (langere repetities, maar minder frequent, om het aantal reizen te verminderen), alles is onder de loep genomen."

[Lees meer](#)

[Lees meer over Zero Fund](#)

Festival d'Aix-en-Provence (Aix-en-Provence, Frankrijk)

Het festival probeert al meer dan tien jaar een duurzaamheidsplan te implementeren, met name door ecologische theatervormgeving, het recyclen en hergebruiken van materialen, energie-audits, het meten van de CO₂-voetafdruk, het invoeren van duurzame reisplannen en het tijdens vergaderingen en workshops vergroten van het milieubewustzijn binnen het team.

[Lees meer](#)

MILIEU-ETHIEK VOOR WERK EN SAMENWERKING

Procedures en beleid van de organisatie om uitstoot te verminderen en zorg te dragen voor onze planeet.

BEKNOPT DEFINITIE

Breng de behoeften en uitdagingen van de organisatie in de context van klimaatverandering in kaart.

Stel samen met de medewerkers **doelen**, verdeel het proces in **stappen** en zet ze op een **tijdslijn**.

Vat samen wat er al gedaan is en bepaal op basis daarvan de **lijn van de ontwikkeling**.

Zorg voor scholing van de teamleden en dezelfde toegang tot kennis over klimaatverandering.

Herzie de missie van de instelling in de context van de noodsituatie op het gebied van het klimaat.

Informeer partners geleidelijk over de noodzaak om veranderingen in te voeren.

Neem milieuvriendelijke **regels op** in de contracten met partners.

Besteed tijd aan het overleggen en testen van nieuwe procedures en het strategisch beleid van de organisatie.

Zorg voor een gevoel van nut, stel geen onbereikbare doelen.

Deel systeemoplossingen met andere organisaties, ondersteun elkaar.

Vorm coalities en lobby voor transitie.

AANPAK

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→ Je hoeft met het werken aan het milieubeleid van een instelling niet te wachten tot je ecologische programma- en operationele activiteiten hebt ontwikkeld. Deze processen kunnen parallel plaatsvinden – en zouden dat zelfs moeten.

→ Voordat je milieu-ethiek op het werk invoert, moet je zorgen voor cursussen en workshops voor medewerkers, zodat de waarden en informatie die erin zijn vastgelegd overtuigend zijn en door iedereen worden begrepen.

→ Hou rekening met milieu- en sociale factoren bij aanbestedingen en de keuze van economische en zakelijke partners, steun coöperaties en corporaties.

LET OP!

De milieustrategie van de instelling moet een open, openbaar en controleerbaar document zijn dat aangepast wordt op dynamische veranderingen.

TIP • TIP •

• TIP •

Het vastleggen en openbaar maken van een document betreffende milieustrategie helpt om de organisatie gefocust te houden op transitie en zorgt ervoor dat het team goede gewoonten aanwent.

MILIEU-ETHIEK VOOR WERK EN SAMENWERKING – VOORBEELDEN

Teatre Lliure (Barcelona, Spanje)

In het voorjaar van 2020 heeft Teatre Lliure een milieubeleid aangenomen met uitgangspunten zoals het vormen van een duurzaamheidscommissie binnen het theater, een audit van het functioneren van de instelling en analyse van de houding van het personeel, de invoering van cursussen voor de werknemers over duurzaam cultuurbeheer en de herziening van de toeleveringsketen voor materialen en diensten.

[Lees meer](#)

Home (Manchester, Groot-Brittannië)

De instelling heeft toegezegd de directe CO₂-uitstoot tussen 2020 en 2025 met 50% te verminderen en moedigt haar publiek aan dit ook te doen. Het milieubeschermings- en duurzaamheidsbeleid is te vinden op de website. Er worden negen doelen voor groene transformatie vermeld, waaronder: het begrijpen en monitoren van de impact, groene initiatieven, gezamenlijke inkoop en het delen van middelen, sectoroverschrijdende samenwerking. Elk doel wordt uitgesplitst in acties, resultaten, het op een tijdlijn plaatsen van de vorderingen en de afdelingen die verantwoordelijk zijn voor het invoeren van veranderingen.

[Lees meer](#)

[Lees meer](#)

Theatre Green Book (internationaal collectief)

Een compleet handboek voor duurzame creatie en activiteiten binnen het theater, dat is opgesteld door theatermakers en experts. Het bevat handige toolboxen, die zijn onderverdeeld in 3 niveaus van betrokkenheid (basis, gemiddeld en gevorderd), modelcontracten met producenten en technische readers waarin rekening wordt gehouden met milieufactoren. Veel Europese theaters beroepen zich op het gebruik van het *Theatre Green Book*.

[Lees meer](#)

DUURZAAM TONEEL: MATERIALEN

De manier van omgaan met materialen bij decorbouw, het gebruik van rekvisieten en kostuums.

BEKNOPT DEFINITIE

Check wat je in het magazijn hebt en plan het productieproces op basis van deze informatie.

Beperk de aankoop van nieuwe items.

Hergebruik de materialen die je al hebt – en beschouw deze als eerste keuze.

Zorg ervoor dat je, als aanschaf onontbeerlijk is, producten koopt van lokale en milieuvriendelijke oorsprong.

AANPAK

Vergeet niet dat huren of tweedehands kopen ook een optie kan zijn.

Kies voor materialen die van goede kwaliteit en duurzaam zijn, zie bijvoorbeeld af van plastic schuim of giftige lijm en verf.

Ontwerp oplossingen die kunnen worden opgesplitst in kleinere componenten en opnieuw kunnen worden gebruikt.

Deel je spullen – stel je middelen beschikbaar aan andere theaters of instellingen in de buurt, gebruik hun middelen.

Zorg voor ruimte om materialen op te slaan als daar geen speciale plaats voor is en lanceer een digitaal platform met alle beschikbare materialen.

VOORBEELDEN		STRATEGIEËN
VAN		
→ Door ontwerpers vooraf een inventaris te geven van het reeds beschikbare materiaal, kan het hergebruik van decorelementen worden gemaximaliseerd.	→ Het is nuttig om een doel te stellen – bijv. dat elke nieuwe productie voor minstens 50 procent gebaseerd moet zijn op materiaal dat er al is.	→ Bij het delen van materialen met andere theaters of lokale partners is het een goed idee om een digitaal platform te lanceren.

TIP • TIP • TIP

Het plannen van hergebruik van materiaal kan soms meer tijd in beslag nemen dan het vlug aanschaffen van een nieuw item. Daarom is het een goed idee om voor extra tijd te zorgen om naar duurzame oplossingen te kunnen zoeken.

LET OP!

Het vervaardigen van een decor met alleen eerder gebruikte materialen kan volgens onderzoek van Gotham 360 de CO₂-voetafdruk met 75% verminderen, terwijl het gebruik van nieuwe materialen de negatieve milieu-impact van de productie verdubbelt.

DUURZAAM TONEEL: MATERIALEN – VOORBEELDEN

National Theatre (Londen, Groot-Brittannië)

Sinds januari 2024 worden alle producties in het theater gerealiseerd volgens de basisnorm van het *Theatre Green Book*. Het National Theatre houdt het gebruik van materialen in decors, rekwisieten en kostuums bij om te bepalen welk percentage van de materialen in elke productie is hergebruikt en welk percentage van de materialen na afloop van een project opnieuw in omloop is gebracht.

Lees meer: [National Theatre – duurzame ontwikkeling – productie](#)

Národní divadlo (Praag, Tsjechië)

Het theater baseert zijn productie op het 3xR principe en werkt nauw samen met de Re-Use Federace (Hergebruikfederatie). Het heeft een materialenbank opgezet en een digitale catalogus met al het meubilair dat in het bezit is van het theater; soortgelijke catalogi zijn ook gepland voor de kostuums en rekwisieten. Het theater heeft ook een model voor duurzame theatervormgeving getest voor een van zijn voorstellingen.

Lees meer: [Case study Národní Divadlo](#)

Théâtre de Liège (Luik, België)

Het theater bezit meer dan 17.000 kostuums. Het doet ze niet op in zijn magazijnen, maar brengt ze in omloop en leent ze uit aan andere theaters, allerhande producties maar ook aan particulieren.

Lees meer: [Théâtre de Liège kostuumverhuur](#)

Collectif 17h25 (Frankrijk–België)

Collectif 17h25 is een initiatief van 5 culturele instellingen: Opéra de Lyon, Festival d'Aix-en-Provence, Opéra National de Paris, Théâtre du Châtelet en La Monnaie. Het doel is om een module voor decorbouw te ontwikkelen die gebruikt kan worden in verschillende producties en instellingen, waarbij de logistiek wordt vereenvoudigd en het verbruik van middelen en afval vermindert, zonder daarbij de artistieke vrijheid te beperken.

Lees meer: [MOD 200](#)

DUURZAAM TONEEL: APPARATUUR

Aanpak op het gebied van verlichting en AV-apparatuur in theaterproducties.

BEKNOPT DEFINITIE

Kies waar mogelijk voor hergebruik en upcycling in plaats van het aanschaffen van nieuwe apparatuur.

Maak een nauwkeurige catalogus zodat je de apparatuur die je hebt gemakkelijker kunt vinden.

Leen waar mogelijk ontbrekende apparatuur van andere theaters.

Coördineer de levering van de apparatuur zo dat deze niet los, maar gegroepeerd wordt geleverd.

AANPAK

Let bij aanschaf op de energie-efficiëntieklasse en de repareerbaarheid van de apparatuur.

Zorg ervoor dat technici geschoold worden op het gebied van de bediening, reparatie en het onderhoud van de apparatuur om de levensduur ervan te verlengen.

Voordat je een verouderd model **weggooit**, kun je overwegen om het te doneren aan andere organisaties.

Gebruik waar mogelijk ledlampen of lampen met een laag vermogen.

Gebruik oplaadbare batterijen.

Maak gebruik van de aangewezen recyclepunten voor elektrische apparatuur, batterijen, lampen, enz. wanneer ze volledig opgebruikt zijn.

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→

Het is nuttig om energiebesparende procedures op te stellen voor het gebruik van apparatuur, bijv. het uitschakelen van apparatuur na montage en het bepalen van een veilige tijd om deze voor de voorstelling in te schakelen, het installeren van timers, het 's nachts uitschakelen van dimmers, voedingen en andere elektronica.

→

Gebruik bij het monteren van apparatuur geen wegwerpmaterialen zoals pvc-tape (gebruik bij het ordenen van de kabels in plaats daarvan herbruikbare kabelbinders of klittenband, gebruik krijt voor het markeren van plekken op het toneel).

LET OP!

Laat je niet in de verleiding brengen om de nieuwste technologie na te jagen. Frequentie upgrades verhogen de kosten en zorgen voor elektroafval. Regelmatig onderhoud van apparatuur kan de levensduur verlengen, is kosteneffectiever en milieuvriendelijker.

TIP • TIP • TIP

De uitstoot die verband houdt met verlichting en audiovisuele apparatuur hangt af van de efficiëntie van de apparatuur en het type brandstof dat wordt gebruikt om deze te voeden. Ga na of het mogelijk is om de apparatuur met hernieuwbare energie te voeden.

DUURZAAM TONEEL: APPARATUUR – VOORBEELDEN

Arcola Theatre
(Londen, Groot-Brittannië)

Duurzaamheid is fundamenteel voor de filosofie van het Arcola Theatre, dat al bijna twintig jaar experimenteert met energie-efficiënte toneeltechnieken, waarbij gestreefd wordt naar CO₂-neutraliteit. Het theater heeft door de jaren heen nauw samengewerkt met Arcola Energy, met name bij hernieuwbare energieprojecten. Voor hun streven is het theater onderscheiden met The Stage-prijs in de categorie Duurzaamheid.

Lees meer: [Arcola Theatre Duurzaamheid](#)

Onassis Stegi
(Athene, Griekenland)

Onassis Stegi is al een paar jaar geleden in het kader van een uitgebreide duurzaamheidsstrategie begonnen met het geleidelijk vervangen van de toneelverlichting door ledlampen. Eén element van hun groene strategie is het Recyclelab. Een van de prioriteiten ervan is het systematisch recyclen van gloeilampen en batterijen. Het theater recyclet maandelijks ongeveer 40 kilo batterijen.

Lees meer: [Onassis Stegi Recyclelab](#)

A Play for the Living in a Time of Extinction (STAGES-project)

Deze theaterproductie, geregisseerd door Katie Mitchell, werd bedacht in het kader van het STAGES-project en voorbereid om op verschillende theaterpodia te worden gepresenteerd, waarbij rekening wordt gehouden met een duurzame aanpak en het script wordt aangepast aan de plaatselijk beschikbare middelen. Een van de uitgangspunten van de voorstelling is om het verbruik van energie te beperken en deze direct op het toneel te produceren, op een manier die de "kosten" ervan zichtbaar maakt voor het publiek.

Lees meer: [STAGES](#)

REIZEN EN VERVOER

BEKNORTE DEFINITIE

Duurzame maatregelen voor transport, reizen, tournees en leveringen.

AANPAK

Stimuleer woon-werkverkeer met de fiets of het openbaar vervoer (publiceer kaarten met fietspaden en een lijst met haltes in de buurt op de website), zorg voor fietsenrekken voor het publiek en veilige fietsenstallingen en douches ter plaatse voor de medewerkers.

Zorg voor voordelen voor mensen die gebruik maken van milieuvriendelijk vervoer.

Voer interne regels in – bijv. een voorkeur voor reizen per trein, geen binnenlandse vluchten, strikte beperking van het aantal internationale vluchten per jaar, het vermijden van vluchten met overstap.

Overweeg bijeenkomsten online in plaats van het organiseren van reizen.

Kies voor gastenlogies in de buurt en zorg indien nodig voor kaartjes voor het openbaar vervoer.

LET OP!

Geschat wordt dat transport voor ongeveer 80 procent van de uitstoot zorgt – de artiesten, productieteams, het publiek moeten zich verplaatsen; apparatuur, eten en andere materialen moeten worden bezorgd.

Kies daarom altijd voor geschikte vervoermiddelen.

TIP • TIP • TIP • TIP •

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→

Als je een tournee plant, vooral op verre locaties, coördineer en verbind dan verschillende punten langs de route, zorg voor lokale partnerschappen, moedig organisatoren aan om je project in andere steden aan te bevelen. Het combineren van verschillende locaties op één tournee is een ecologische, logistieke en economische win-winsituatie.

→

Er zijn veel online tools die je kunnen helpen bij je zoektocht naar groene transportoplossingen. Een lijst met nuttige links is te vinden in de toolbox *Theatre Green Book*.

Je kunt de CO₂-voetafdruk die door reizen wordt veroorzaakt compenseren. Carbon offset dient echter niet te worden gebruikt in plaats van emissiereducerende maatregelen, maar als aanvulling daarop.

REIZEN EN VERVOER – VOORBEELDEN

Festival d'Avignon (Avignon, Frankrijk)

Een voorbeeld van hoe het publiek kan worden gestimuleerd om te kiezen voor duurzame vervoermiddelen. Op de website wijst het festival eerst op de handige fietsinfrastructuur in de omgeving en geeft informatie over de bereikbaarheid per trein, waaronder speciale treinverbindingen voor het festival. Vervolgens komen de busverbindingen aan bod. Daarop volgt informatie over hoe je er met de auto kunt komen, waarbij men wordt aangemoedigd om te carpoolen. Helemaal aan het einde worden de verbindingen per vliegtuig vermeld.

Lees meer: [Festival d'Avignon Bereid je reis voor](#)

STAGES (Sustainable Theatre Alliance for a Green Environmental Shift)

De 14 partnertheaters hebben in het kader van Sustainable Performances: Re-Stagings een innovatief coproductiesysteem ontwikkeld om nieuwe voorstellingen over de klimaatcrisis te presenteren, zowel in Europa als in het verre Taiwan, zonder mensen of objecten te hoeven verplaatsen. De STAGES-voorstellingen worden volledig met behulp van lokale middelen gemaakt (lokale regisseur, lokale acteurs, lokale decors en zelfs lokaal opgewekte elektriciteit).

Lees meer: [STAGES](#)

LIFT Festival (Londen, Groot-Brittannië)

Concept touring is een commissioningprogramma voor artiesten dat antwoord probeert te geven op de vraag: hoe kunnen we duurzaamheid verenigen met het delen van kunst uit de hele wereld? Het zoekt naar alternatieve manieren van uitwisseling en ontwikkelt het idee van internationale samenwerkingsverbanden die zo min mogelijk of helemaal geen reizen vereisen.

Lees meer: [LIFT 2024](#)

EEN DUURZAME KEUKEN

BEKNOPT DEFINITIE

Producten en oplossingen voor theaterrestaurants, -kantines en catering.

Baseer je op lokale, verse producten, verkort de toeleveringsketen.

Baseer je menu op plantaardig voedsel – de veganistische keuken heeft de kleinste CO₂-voetafdruk en is het meest universeel, iedereen kan deze eten.

Let op het *Fair Trade of Rainforest Alliance*-certificaat als je koffie, thee of suiker bestelt.

AANPAK

Zorg voor gratis toegang tot drinkwater.

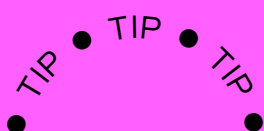
Kies voor herbruikbaar, afwasbaar serviesgoed; eventueel voor composteerbare verpakkingen.

Moedig mensen aan om hun eigen mok te gebruiken – geef in ruil daarvoor korting.

Gebruik geen wegwerpzakjes met kruiden.

Bied een kleiner menu – dit vermindert het risico op verspilling.

Doneer overtollig voedsel aan de dichtstbijzijnde voedselbank. Als dit niet mogelijk is, composteer de kliekjes dan.

Om te weten te komen welke invloed jouw bord heeft op het klimaat, kun je gebruik maken van gratis online tools, zoals de calculator van de BBC: [Climate change food calculator: What's your diet's carbon footprint?](#)

LET OP!

Volgens Greenpeace is het essentieel om de vlees- en zuivelconsumptie tegen 2050 te halveren.

De uitstoot van broeikasgassen door intensieve veehouderij is wereldwijd even groot als de uitstoot door transport.

EEN DUURZAME KEUKEN – VOORBEELDEN

Almeida Theatre (Londen, Groot-Brittannië)

In de cafetaria en bar van het theater is 2/3 van het menu plantaardig en in januari, tijdens Veganuary, is 90% van het aanbod veganistisch. Lokale, seizoensgebonden en verse producten worden gepromoot en er is een speciaal beleid tegen voedselverspilling. Mensen die hun eigen beker meenemen, krijgen 20% korting.

Lees meer: [Almeida café en bar](#)

Viernulvier (Gent, België)

Viernulvier Café serveert eten en drinken met LEF: lokaal, ecologisch en/of fair trade. Het café werkt samen met lokale leveranciers om de toeleveringsketen zo kort mogelijk te houden. Dankzij de principes van fair trade krijgt iedereen in de keten een eerlijke prijs voor zijn werk. Het menu is gebaseerd op lokale, verse producten die zo min mogelijk bewerkt zijn. Op de website van het café staan de profielen van de boerderijen en producenten die aan de keuken leveren.

Lees meer: [Viernulvier keuken met LEF](#)

Zürcher Theater Spektakel (Zürich, Zwitserland)

Tijdens het festival hebben gasten en bezoekers mobiele waterstations tot hun beschikking, om het gebruik van petflessen te verminderen. Bars en restaurants maken hoofdzakelijk gebruik van lokale Zwitserse producten, meer dan de helft van de aangeboden gerechten is vegetarisch. Bestek, bекers en borden zijn herbruikbaar of gemaakt van composteerbaar materiaal. Bekers voor bier en mineraalwater zijn gemaakt van gerecycled PET-plastic.

Lees meer: [ZTS duurzaamheid – wat we doen](#)

EEN GROEN KANTOOR

BEKNOPT DEFINITIE

Een mens- en planeetvriendelijke kantoorruimte met een minimale negatieve impact op het milieu.

Schakel elektronische apparatuur uit als je die niet gebruikt.

Drink indien mogelijk **kraanwater** of investeer in filters.

Regel de temperatuur op kantoor – verhit of koel het gebouw niet te veel.

Probeer natuurlijk licht te benutten als je op kantoor werkt.

Beperk printen tot een minimum, print dubbelzijdig.

AANPAK

Zoek naar informatie op je tablet of telefoon om je energieverbruik te beperken.

Gebruik **voor instant messaging** apps die content versleutelen, zoals Signal.

Verwijder overbodige nieuwsbrieven uit je inbox.

Zoek een e-mailprovider van buiten GAFAM

(Google, Apple, Facebook, Amazon, Microsoft).

Gebruik de cloud in plaats van meerdere fysieke servers.

Kies voor milieuvriendelijke en maatschappelijk verantwoorde internet- en digitale providers.

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→

Geef je team een cursus over digitale duurzaamheid. Dit zal helpen om de kennis van de ecologische voetafdruk die wordt gegenereerd door de productie en het gebruik van ICT te structureren.

→

Het kan lastig zijn om recycle- en afvalbakken op aparte locaties te hebben – gebruik meerdere punten voor alle soorten recycling, maar dan gegroepeerd. Op die manier weten de medewerkers waar de punten zijn en kiezen ze de juiste bakken.

LET OP!

Het uitschakelen van je camera tijdens een videoconferentie vermindert de CO₂-voetafdruk met wel 96%. Vergeet echter niet dat het soms omwille van een specifieke situatie of uit respect voor de ander goed is om haar aan te laten staan.

TIP • TIP • TIP •

Na de pandemie is thuiswerken de norm geworden. Soms is het echter nuttig om naar kantoor te gaan om goed contact te houden met collega's, wat een positieve invloed heeft op de werkmotivatie en -tevredenheid.

EEN GROEN KANTOOR – VOORBEELDEN

VIERNULVIER (Gent, België)

Het kunstencentrum heeft een goed ontwikkeld actieplan voor duurzaamheid dat te downloaden is op de website. Op het gebied van digitale duurzaamheid wordt o.a. aanbevolen om fysieke servers te vervangen door servers met een zeer kleine voetafdruk en een ecologisch label (ISO 14001), om te kiezen voor digitale producten en diensten van lokale markten, alternatieve webbrowsers te gebruiken zoals Ecosia, DuckDuckGo en om een intranet te ontwikkelen in plaats van overdadig e-mailgebruik.

[Lees meer](#)

Nowy Teatr (Warschau, Polen)

E-mails die de instelling verlaten zijn voorzien van een milieuvriendelijke voettekst. Dit is om een milieubewuste houding te stimuleren, niet alleen onder het publiek van het theater, maar ook onder iedereen die met het theater samenwerkt.

Weet je wat een e-mail weegt? Elk bericht vertegenwoordigt ongeveer 4 gram (beeldberichten zelfs 50 gram) CO₂-voetafdruk. In Polen worden tientallen miljoenen e-mails per dag verstuurd. Veel daarvan bevatten onnodige inhoud zonder toegevoegde waarde voor ons werk.

Daarom zien we binnen Nowy Teatr af van bijgevoegde afbeeldingen en proberen we te communiceren volgens de volgende principes:

- Check voor het verzenden of de e-mail de benodigde informatie en bijlagen bevat.*
- Beknopte en korte antwoorden zijn niet onbeleefd.*
- Vergeet niet om je e-mail een titel te geven en de kwestie aan het begin duidelijk te maken.*
- Probeer concrete vragen te stellen aan concrete mensen.*
- Stuur geen kopieën van e-mails naar mensen voor wie het onderwerp van de e-mail niet relevant is.*
- Je hoeft niet te antwoorden op e-mails die geen directe vragen aan jou bevatten.*
- Als je het gevoel hebt dat de zaak uitgebreider moet worden besproken, neem dan telefonisch of via instant messaging contact op. Dat kan sneller zijn!*

GOEDE PRAKTIJKEN OP HET GEBIED VAN WELZIJN

Het creëren van omstandigheden in de werkomgeving die gezondheid, welzijn en motivatie bevorderen.

BEKNOPT DEFINITIE

Stimuleer een open dialoog binnen het theater.

Creëer een werkcultuur die gebaseerd is op vertrouwen en samenwerking.

Zorg voor ontwikkelingsmogelijkheden.

Besteed aandacht aan eerlijke arbeidsvormen, transparante bezoldigingssystemen.

Voer een beleid in tegen mobbing, discriminatie en geweld.

Zorg voor mechanismen om de *work-life balance* te ondersteunen.

Zorg ervoor dat de planning van projecten ruimte biedt voor rust.

Plan activiteiten waarbij rekening wordt gehouden met de beschikbare middelen.

Sta geen uitbuiting van jezelf of andere medewerkers toe.

Vier successen.

AANPAK

LET OP!

Een burn-out is een crisistoestand op werkgebied. Werken uit passie (*passion tax*) in de cultuursector kan leiden tot het overschrijden van de grenzen van iemands welzijn en het uitputten van iemands energie.

VOORBEELDEN	
	VAN
	STRATEGIEËN

→ Voorbeelden van elementen van een ondersteunende organisatiecultuur zijn: open communicatie, transparante regels, betrokkenheid bij besluitvormingsprocessen, waardering.

→ De polycrises van de afgelopen jaren (pandemie, oorlogen, klimaatcrisis, economische crisis) hebben van psychische aandoeningen, overmatige stress en burn-out een wereldwijd probleem gemaakt. Het is nuttig om gebruik te maken van hulpmiddelen die het creëren van een cultuur van zorgzaamheid binnen een organisatie ondersteunen, zoals de [Care Inventory Check List \(OF/BY/FOR ALL\)](#)

TIP • TIP • TIP

In navolging van Tricia Hersey moedigen we bewuste rust aan.

De initiatiefneemster van het *Ministry of Naps* verzet zich tegen de cultuur van uitputting en overwerk door groepsdutjes te organiseren. Ze ziet rust als een ruimte van verzet tegen een uitbuitend systeem en een plek voor collectieve sociale transitie.

GOEDE PRAKTIJKEN OP HET GEBIED VAN WELZIJN – VOORBEELDEN

Lijst van tekortkomingen (Warschau, Polen)

Een voorstelling over de cultuurwereld als werkomgeving, die in 2023 is gemaakt door een team van sociale kunstenaars verbonden aan de Vereniging van Theaterpedagogen. De voorstelling is gebaseerd op interviews met mensen die in verschillende culturele centra in Polen werkzaam zijn. De aanleiding voor het stuk was de situatie toen een van de werknemers na terugkeer van verlof een document ontving met een serie verwijten – de lijst van tekortkomingen. In plaats van een gesprek kreeg ze een verbeterplan voorgelegd en werd er gedreigd met consequenties.

Lees meer: [Goout Lijst van tekortkomingen](#)

Alkantara Festival (Lissabon, Portugal)

Beroepen in de kunsten- en cultuursector brengen uitdagingen met zich mee op het gebied van de balans tussen werk en privéleven. Door systemische beperkingen is het bijzonder moeilijk om kunstzinnig werk te combineren met zorgtaken, zoals ouderschap en moederschap.

Lees meer: [Forum Cultura: Work-life balance in de podiumkunsten](#)

Viernulvier (Gent, België)

Viernulvier introduceert een horizontale organisatiestructuur. Het proces wordt geleid door een team dat eenmaal per week bijeenkomt. Het bestaat uit 12 vaste leden, alle anderen zijn deelnemers aan het proces en kunnen onderwerpen ter discussie stellen. Het model is gebaseerd op wisselende rollen, waardoor iedereen een leiderschapsrol op zich kan nemen.

Lees meer: [Viernulvier organigram](#)

Zürcher Theater Spektakel (Zürich, Zwitserland)

Codes voor waarden en manieren van aanpak worden steeds gebruikelijker. Het Zürcher Theater Spektakel heeft een samenwerkingscode geïntroduceerd, die de belangrijkste principes en richtlijnen bevat om een inclusieve omgeving te bevorderen voor alle deelnemers, werknemers en samenwerkingspartners die betrokken zijn bij het festival. Deze wijst erop dat er op het festival geen plaats is voor haat, racisme, antisemitisme, vijandigheid tegenover moslims, vijandigheid tegenover queer personen, seksisme, validisme of enige andere vorm van discriminatie.

Lees meer: [Zürcher Theater Spektakel verklaring](#)

GROENE VERHALEN

BEKNOPT DEFINITIE

Manieren om in het theater te vertellen over ecologische transitie.

Het medium is de boodschap – je keuze voor materialen of promotiekanalen moet coherent zijn met de algehele ecologische boodschap.

Minimaliseer de hoeveelheid drukwerk ten gunste van collectieve projectinformatie.

Kies voor milieuvriendelijk drukwerk (ecologisch papier, inkt, lijm).

Ontwerp milieuvriendelijk – pas het formaat aan om het oppervlak maximaal te benutten.

Zie af van promotieartikelen.

AANPAK

Houd rekening met het potentieel van je plaatselijke netwerk bij het communiceren van projecten.

Communiqueer over ondernomen milieuactiviteiten en groene initiatieven.

Zorg ervoor dat de taal van de communicatie begrijpelijk en dus inclusief is.

Benadruk het belang van kleine stappen en de acties van individuen als belangrijk en nuttig.

Ontwerp een website volgens de WCAG-normen, met een kleine CO₂-voetafdruk (bijv. door het aantal foto's, video's of animaties te beperken)

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→ Maak een tabblad over ecologie op de website van je organisatie. Informeer over groene initiatieven, projecten of milieuvriendelijke maatregelen van de instelling. Dit zal een positief signaal afgeven aan je publiek.

→ Kies een vertelstrategie die je gaat gebruiken om over ecologische transitie te vertellen die past bij het karakter van de instelling. Het is niet altijd nodig om over rampen in catastrofale taal te praten. Soms is het goed humor en plezier te gebruiken bij het bevorderen van een milieubewuste houding.

LET OP!

De vergroening van instellingen is een proces. Het is goed om te communiceren over de verschillende stadia op weg naar transitie. Dergelijke informatie is motiverend, want authentieker dan perfectie.

TIP • TIP • TIP •

- Programma's en praktijken ten behoeve van tolerantie, het bevorderen van diversiteit en sociale inclusiviteit maken deel uit van groen denken. Zorg ervoor dat de activiteiten van je instelling vriendelijk zijn voor de planeet en voor mensen met verschillende behoeften.

GROENE VERHALEN

– VOORBEELDEN

***We Hear You – A Climate Archive* Dramaten** (Stockholm, Zweden)

Het project, geïnspireerd door Greta Thunbergs prangende vraag "Can you hear me?", wil de manier waarop de jongeren van vandaag de veranderingen in de fundamentele krachten van de aarde ervaren, bestendigen en vastleggen voor toekomstige generaties. *We Hear You – A Climate Archive* was een tweejarige serie van verschillende internationale voorstellingen en de lancering van een digitaal platform voor het vertellen over klimaat. Naast openbare programma's werden ook studenten aan de Georgetown University betrokken bij het project.

[Lees meer](#)

National Theatre Wales (Cardiff, Groot-Brittannië)

Het National Theatre Wales zonder vaste thuisbasis is geëngageerd en staat open voor diversiteit, zoals blijkt uit hun voorstellingen, projecten en evenementen en de taal die ze gebruiken om met hun publiek te communiceren – die is direct en heft de barrière tussen instelling en publiek op, bijv. "It's a huge undertaking. We're not perfect. But we're trying." of "It doesn't matter who you are or where you're from, how long you've been here or how you speak. We're yours. Wales is queer, it's trans, it's Deaf, it's disabled, it's neurodivergent, it's working class, it's Global Majority. Wales is all of us."

[Lees meer](#)

Neumarkt Theater (Zürich, Zwitserland)

Vanaf het seizoen 2020/2021 heeft de Neumarkt – samen met de Gessnerallee, Theater Winkelwiese, Tanzhaus Zürich en Fabriktheater Rote Fabrik – een systeem ingevoerd waarbij het publiek zelf de ticketprijzen bepaalt. Zit je deze maand krap bij kas? Weet je niet of het de moeite waard is of niet? Neumarkt vindt zo'n prijsmodel eenvoudiger, eerlijker en transparanter, want wat voor de één goedkoop is, is voor de ander duur. Geen van de drie prijzen is gecorreleerd aan de locatie, de waarde of de kosten van de productie – de vrije prijskeuze is een uitnodiging voor bezoekers om zelf te beslissen welke prijs het beste past bij hun persoonlijke situatie.

[Lees meer](#)

Fast Familiar [voorheen fanSHEN] (Groot-Brittannië)

De organisatie heeft toeschouwers uitgenodigd om bij te dragen aan de promotie van een van haar theatervoorstellingen, *Cheese*. De toeschouwers kregen de opdracht om in sportscholen te trainen op speciale apparaten die spierkracht omzetten in elektrische energie die in ultra-condensatoren naar de locatie van de voorstelling werd getransporteerd om de voorstelling van elektriciteit te voorzien. De oefenende personen kregen korting op hun kaartjes, afhankelijk van de hoeveelheid energie die ze hadden opgewekt.

[Lees meer](#)

HET GEBOUW

BEKNOPTE DEFINITIE

Infrastructuuroplossingen die het energie- en waterverbruik verminderen en de negatieve impact minimaliseren.

Vervang verlichting door ledlampen en installeer bewegingssensoren in trappenhuisen, gangen en badkamers.

Onderteken een contract met een leverancier van hernieuwbare energie.

Isoleer (daken, muren, ramen) om warmteverlies te beperken en/of het gebouw te beschermen tegen oververhitting.

AANPAK

Gebruik programmeerbare thermostaten en gebouwbeheersystemen.

Inspecteer je airconditioningsysteem regelmatig zodat het niet te veel energie verbruikt.

Gebruik energiezuinige apparatuur (A+++ classificatie, Energy Star).

Sluit elektronische apparatuur **aan** op stekkerdozen zodat ze in een keer kunnen worden uitgeschakeld.

Investeer in een energie-efficiënte serverruimte.

Investeer in bronnen van hernieuwbare energie.

Installeer perlators en/of bewegingssensoren en watermeters op kranen en douches.

Installeer een regenwater- of grijswaterterugwinningssysteem.

Ondersteun biodiversiteit (groene daken, torens voor gierzwaluwen, groene omgeving, enz.)

LET OP!

Het bereiken van een nuluitstoot in het theater is een ambitieus doel, maar wel een doel dat mogelijk is dankzij moderne technologie, hernieuwbare energie en energie-efficiëntie.

TIP • TIP • TIP

De ecologische aspecten van gebouwen vereisen vaak specialistische kennis, maar kleine stappen zoals het besparen van licht, water of het scheiden van afval maken ook een verschil. Zelfs zonder grote investeringen liggen alledaagse maatregelen binnen handbereik.

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→

Vang regenwater op in speciale tanks. Dit kan worden gebruikt om planten water te geven, een regentuin te creëren die water vasthoudt, de temperatuur en vochtigheid stabiliseert en het hitte-eilandeffect vermindert. De tanks kunnen worden aangesloten op een filtersysteem dat het water gebruikt om toiletten door te spoelen.

→

Installeer warmtepompen. Dit systeem maakt gebruik van energie uit de grond, buitenlucht of hydrothermische energie. De warmtepomp vermindert de CO₂-uitstoot en produceert geen verbrandingsgassen.

HET GEBOUW

– VOORBEELDEN

Národní divadlo (Praag, Tsjechië)

Reeds in 2006 begon Národní divadlo samen met het bedrijf ENESA aan een ambitieus energiebesparingsproject, waarbij het gas-, elektriciteits- en waterverbruik werd verminderd en hernieuwbare energie van de zon en de rivier de Moldau werd gebruikt. De modernisering verminderde de energiekosten met meer dan 50%. De details van het project worden beschreven op een speciale website.

Lees meer: [Národní Divadlo – energiebesparende technologieën](#)

The Royal Shakespeare Company (Londen, Groot-Brittannië)

Vanaf 2021 gebruikt het theater elektriciteit die voor 100% afkomstig is uit hernieuwbare bronnen (zon, wind, biomassa). Op de hoofdlocaties wordt het gas gecompenseerd door de energieleverancier. De zonnepanelen op sommige gebouwen sturen overtollige energie naar het landelijke elektriciteitsnet, zodat deze niet verloren gaat.

Lees meer: [RSC verantwoordelijkheid voor het milieu](#)

Teatr im. Juliusza Słowackiego (Krakau, Polen)

Openbare gebouwen die voldoen aan de uitstootarme norm worden steeds gebruikelijker. Het is echter moeilijk om historische gebouwen tot deze norm te moderniseren zonder afbreuk te doen aan hun karakter, en het werken hieraan vereist continue samenwerking met monumentenzorg. Het concept van een energieneutraal historisch gebouw, ontwikkeld door het Centrum voor Energiezuinige Bouw Małopolska, kan als voorbeeld dienen voor andere historische objecten.

Lees meer: [Klimaat. Eco-Małopolska – Concept voor een klimaatneutraal historisch gebouw \(Poolse versie\)](#)

DE OMGEVING

BEKNOPT DEFINITIE

Het onderhouden van goede relaties met de burens en zorg voor welzijn van planten en dieren.

Leer je burens kennen: lokale gemeenschappen, instellingen, organisaties, bouw lokale samenwerkingen en coalities op.

Let op en zorg voor de veiligheid van planten en dieren die in de directe omgeving leven.

Luister naar de stem en behoeften van lokale gemeenschappen (ook niet-menselijke).

Maak van de omgeving een uitnodigende plek, ook voor ontspanning en recreatie.

Verminder parkeerplaatsen om meer ruimte te creëren voor recreatie.

AANPAK

Zie af van (overmatig) grasmaaien, het verzamelen van bladeren en takken, het kappen van bomen.

Zorg voor de oude bomen en plant en verzorg jonge bomen.

Verhoog de **doorlaatbaarheid van het substraat**.

Neem initiatief voor de aanleg van buurt- en watertuinen.

Neem initiatief voor het plaatsen van compostbakken en -plekken.

Maak gebruik van de diensten van **lokale ondernemers**.

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→ Als je beschikt over groene ruimte en je mensen in je team hebt met belangstelling voor tuinieren, is het goed om hun de mogelijkheid te bieden om deze passie ook op het werk te realiseren en een gemeenschapstuin op te zetten. Samen tuinieren integreert de medewerkers. Het is echter belangrijk dat de verantwoordelijkheid voor de tuin collectief is en niet te veel één persoon belast.

→ Het is een goed idee om een bijeenkomst, workshop of natuurwandeling voor het team te organiseren. Dit is een uitstekende manier om elkaar beter te leren kennen, maar ook om het milieubewustzijn van de werknemers te versterken.

LET OP!

Buurtcoalities, -partnerschappen en -netwerken leggen hun ambities vaak hoog. Ondertussen zorgen alleen al het kennismakingsproces en het openstaan voor het delen van kennis en middelen voor lonende buurtrelaties.

TIP • TIP • TIP

Aandacht voor de natuurlijke omgeving rond de instelling bestaat niet alleen uit zorg voor de flora en fauna, maar ook voor het welzijn van de mensen die er werken en de instelling bezoeken, en het bevorderen van milieubewustzijn.

DE OMGEVING

– VOORBEELDEN

Nowy Teatr (Warschau, Polen)

In 2020 hield het Nowy Teatr een online poll onder de buurtbewoners over hoe de ruimte rond het theater zou moeten worden ingericht. Het idee om een bloemenweide aan te leggen was het populairst, populairder dan het voorstel voor een buurtmoestuin en het vernieuwen van de speeltuin. Het Nowy Plac (Nieuwe Plein) werd het startpunt voor een openbaar programma gewijd aan biodiversiteit in de stad. Het bestond uit o.a. bijeenkomsten met natuuronderzoekers, wandelingen en workshops.

[Meer over het project Nowy Plac \(Nieuw Plein\)](#)

Národní divadlo (Praag, Tsjechië)

In 2015 sloot het Národní divadlo, het Nationale Theater, in Praag zich aan bij de instellingen die zich bezighouden met stadsimkerij. De bijen worden verzorgd door een imker in dienst van het theater, die tijdens speciale bijeenkomsten vertelt over het leven van bijen, demonstraties geeft van ambachtelijke bijenteelt en honingproeverijen aanbiedt van de "nationale bijen".

[Lees meer](#)

Biennial of Contemporary Arts (BoCA)(Lissabon, Portugal)

BoCA is een organisatie die transdisciplinaire kunstprojecten realiseert en daarbij het publiek en lokale gemeenschappen actief betreft. De afgelopen 10 jaar realiseert BoCA het project *The Defense of Nature*, dat rechtstreeks geïnspireerd is op het werk *7000 Oaks* van Joseph Beuys dat in 1982 in Kassel gepresenteerd werd. Het model van dit project gaat uit van de samenwerking van lokale gemeenschappen en het artistieke en academische milieu bij het maken van nieuwe kunstzinnige en conceptuele creaties (projecten, tentoonstellingen, debatten, evenementen) en nieuwe boomaanplantingen.

[Lees meer](#)

HET METEN VAN DE CO₂-VOETAFDruk

Eenvoudige berekeningen van het energie- en grondstoffenverbruik van de instelling om de ecologische voetafdruk te verkleinen.

BEKNOPT DEFINITIE

Identificeer alle bronnen van CO₂-uitstoot binnen de instelling.

Analyseer meters en facturen voor waterverbruik, elektriciteitsverbruik en de huidige toeleveringsketens.

AANPAK **Bepaal** limieten voor het verbruik van voorzieningen, zoals energie en water (bijv. over één of twee jaar).

Bepaal limieten voor materiaalverbruik: voor kantoor, voor de productie van projecten en events.

Doe iets met de gratis [online](#) calculators voor de CO₂-voetafdruk.

Analyseer de resultaten om te begrijpen welke functioneringsgebieden van de organisatie de grootste invloed hebben op de uitstoot en waar veranderingen kunnen worden doorgevoerd.

Ontwikkel een actieplan om je CO₂-voetafdruk te verkleinen.

Ontwikkel een mechanisme voor het bewaken en bijwerken van gegevens om de voortgang in het verminderen van uitstoot te volgen.

Betrek zoveel mogelijk medewerkers bij het proces.

Werk samen met organisaties en deskundigen die gespecialiseerd zijn in het berekenen van de CO₂-voetafdruk.

VOORBEELDEN

VAN

STRATEGIEËN

→

Voordat je CO₂-calculators gaat gebruiken, moet je de competenties van het team betreffende de impact van de instelling op het milieu versterken. Soms is een vergadering en discussie voldoende, soms is een workshop nodig onder leiding van deskundigen.

TIP • TIP • TIP

Wiskundige gegevens visualiseren de fysieke voetafdruk van menselijke arbeid, ondersteunen de verbeelding en verankeren milieueducatie in feiten. De resultaten van een CO₂-voetafdrukanalyse kunnen helpen bij het ontwikkelen van strategieën.

LET OP!

Niet alle activiteiten kunnen gemeten worden met een calculator, wat niet wil zeggen dat ze geen tijd, middelen en energie kosten van degenen die ze uitvoeren. Laten we de emotionele en psychologische dimensie van werk en reproductieve arbeid niet vergeten.

HET METEN VAN DE CO₂-VOETAFDRIJK – VOORBEELDEN

Arviva (Parijs, Frankrijk)

De vereniging Arviva heeft de gratis CO₂-voetafdrukcalculator [Seeds](#) gemaakt. De calculator is afgestemd op de specifieke kenmerken van podiumkunsten en houdt in zijn volledige versie (er is ook een vereenvoudigde versie) rekening met indicatoren zoals elektriciteitsverbruik, onderhoudskosten, milieu-impact, mobiliteit van het ensemble en het publiek, waarbij onder andere rekening wordt gehouden met afstand en type transport, vrachtvervoer, catering voor het ensemble en het publiek, kosten van kostuums en decor, en de digitale voetafdruk (d.w.z. de kwaliteit en bereik van de videostreaming).

Julie's Bicycle (Londen, Groot-Brittannië)

CC Tools is een gratis CO₂-calculator die is ontworpen om culturele organisaties te helpen bij het registreren, meten en begrijpen van de milieu-impact van hun object, kantoor, project, evenement of festival. De tool houdt gegevens bij over het verbruik van energie, water, materialen, reis- en transportkosten en de productie van afval. Er zijn onlangs ook nieuwe functies toegevoegd: een prognosetool, een calculator van rendement op investeringen, een CO₂-budgetteringsfunctie en de mogelijkheid om je eigen CO₂-voetafdruk te maken.

Lees meer: [Creative Climate Tools](#)

Creative Carbon Scotland (Edinburgh, Groot-Brittannië)

Creative Carbon Scotland heeft een reeks hulpmiddelen ontwikkeld om de milieu-impact van een organisatie te meten, te controleren en te verminderen, waaronder een tool voor het budgetteren van CO₂-uitstoot (*carbon budgeting tool*), om de huidige CO₂-voetafdruk van de organisatie te gebruiken om de CO₂-uitstoot te voorspellen en te budgetteren in overeenstemming met de richtlijnen voor klimaatneutraliteit.

[Lees meer](#)

